

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ХУДОЖНЬОЇ ГІМНАСТИКИ В США ТА УКРАЇНІ

Рябченко Ольга, Семизорова Алла

Харківська державна академія фізичної культури, Харків

Анотація. У статті представлена порівняльна характеристика особливостей художньої гімнастики США та України. *Мета дослідження* – визначити подібності та відмінності підготовки спортсменок в художній гімнастиці в США та Україні. *Матеріал і методи.* Дослідження проводилося на основі даних тренерів, які працюють в США і за практичним досвідом фахівців з художньої гімнастики України. *Результати.* Встановлено, що в США вимоги FIG застосовуються лише на елітному рівні, а молодші категорії адаптовані під американську систему змагань. В Україні спортсменки виступають на змаганнях з художньої гімнастики за вимогами FIG, що впливає на їх конкурентоспроможність на міжнародній арені. *Висновки.* У США та Україні спортсменки починають займатися художньою гімнастикою з раннього віку, мають різні вимоги до рівня підготовленості, але художня гімнастика відповідає високому статусу елітного виду спорту в обох країнах.

Ключові слова: художня гімнастика, суддівство, юні спортсменки.

Вступ. Художня гімнастика в даний час дуже популярна в усьому світі. Засоби її універсальні, танцювальні кроки, рівноваги, стрибки, повороти, хвилі, вправи з предметами, музичний супровід – все це дозволяє вирішувати найрізноманітніші завдання фізичного й естетичного виховання дівчат та жінок. Різноманітність засобів дозволяє оптимально і збалансовано розвивати фізичні якості юних спортсменок (Riabchenko, 2021; Дука, 2021).

Крім того, у дівчат розвивається грація й витонченість, вони придбають гарну поставу, навчаються рухатися плавно і красиво (Красова та ін., 2024).

Все це сприяє розвитку і популяризації художньої гімнастики як виду спорту. Про це свідчить кількість країн, які входять в FIG та культивують художню гімнастику. Методика підготовки спортсменок в художній гімнастиці стрімко поширюється по всьому світу, завдяки активній роботі досвідчених тренерів з різних країн. Загально відоме, що правила змагань мають значний вплив на підготовку спортсменок. На міжнародній арені гімнастики виступають за правилами FIG, а в деяких країнах присутні інші вимоги до змагальної діяльності спортсменок, що характеризує особливості функціонування художньої гімнастики в цих країнах (Кодекс Правил, 2025).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до науково-дослідної роботи кафедри гімнастики, що проводиться за темою "Теоретико-методологічні засади формування інтегративної теорії фізичної культури" (номер державної реєстрації: 0124U002326).

Мета дослідження: визначити подібності та відмінності підготовки спортсменок в художній гімнастиці в США та Україні.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати особливості розвитку та популяризації художньої гімнастики в США та Україні.
2. Визначити відмінності суддівства художньої гімнастики США та України.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводилося на основі аналізу бесіди та узагальнення практичного досвіду тренерів з художньої гімнастики, які працюють в США і Україні. В дослідженні прийняли участь двадцять досвідчених тренерів, які мають національні суддівські категорії 1-4 рівня та міжнародні категорії суддівства за видом спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. Для проведення порівняльного аналізу визначалось вимоги до підготовки спортсменок за віком,

зміст та рівень труднощі елементів в змагальних програмах, їх відповідність до вимогам FIG, особливості суддівства змагань різного рангу (Семизорова та ін., 2024). Розглядались напрямки популяризації та стимуляції розвитку виду спорту в країнах, наявність дбайливого відношення до спортсменок (Рябченко, 2023).

У результаті дослідження, встановлено подібності та відмінності підготовки спортсменок в художній гімнастиці в США та Україні (табл. 1).

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз особливостей художньої гімнастики в США та Україні

№	США	Україна
1	У США програми для молодших категорій мають більш лояльні вимоги, що дозволяє спортсменкам розвиватися поступово. З самого дитинства дітей розподіляють за рівнями. Протягом сезону (вересень-червень) юні спортсменки працюють лише з тими предметами, які прописані на сайті федерації. А точніше: Level 3 (б / п, м'яч) Level 4 (б/п; скакалка, обруч); Level 5 (б/п; м'яч, булави, стрічка); Level 6 (б/п; скакалка, обруч, стрічка); Level 7 (б/п; обруч, м'яч, булави); Level 8 (б/п; м'яч, булави, стрічка). Після Level 8 – юні спортсменки рівня	Всі діти з маленького віку протягом сезонів освоюють всі предмети (б/п, скакалка, обруч, м'яч, булава, стрічка). В Україні вікові вимоги до програм більш складніші, а програми всіх вікових категорій орієнтовані на міжнародні стандарти FIG.

	Junior/Senior виступають за правилами FIG.	
2	В Америці більше акцент на правильності виконання елементів і на здоров'я дітей. Тому судді на змаганнях можуть знімати бали при виконанні елемента з ризиком для здоров'я дитини.	В Україні не знімаються бали на змаганнях, якщо дитина робить елемент з великою складністю та ризиком для здоров'я.
3	На змаганнях немає категорій. Юні спортсменки протягом сезону (вересень-червень) виконують тільки ту програму, яка затверджена на сайті Федерації, що відповідає їх рівню.	Програма змагань включає різні категорії. Юні спортсменки разом із тренером можуть обрати кращий предмет або предмети і виступати на змаганнях.
4	Кожен тренер перед тим як виставити дитину на змагання має пройти іспит з Safe sport. Інакше тренера не буде допущено на змагання.	Є випадки, коли тренери не маючи суддівської категорії – приймають участь у суддівстві змагань.
5	Більше уваги приділяється маленьким дітям. Тому юні спортсменки мають велику конкуренцію.	В Україні більше уваги приділяється старшим дітям.
6	В програмі з художньої гімнастики є чіткі обмеження елементів, які відповідають кожному рівню дитини.	Діти можуть виконувати елементи в міру своїх даних та можливостей незалежно від їх складності.

7	Вимоги FIG застосовуються лише на елітному рівні, а молодші категорії адаптовані під американську систему змагань.	Усі вікові категорії готуються з урахуванням вимог FIG, що робить українських спортсменок конкурентоспроможними на міжнародній арені.
8	Тривалість змагальних вправ може бути меншою для молодших категорій, щоб поступово адаптувати юних спортсменок до більших навантажень. На елітному рівні час змагальних композицій відповідає вимогам FIG.	Час виконання змагальних вправ регламентується відповідно до стандартів FIG: • молодші категорії: 1:00-1:15 хв. • старші категорії: 1:30-1:45 хв. • дорослі категорії: до 1:30 хв. для індивідуальних вправ і 2:30 хв. для групових.
9	Гімнастки виходять на міжнародну арену, як правило, у старшому віці через менший акцент на ранню спеціалізацію. Деякі молодші категорії не завжди повністю відповідають вимогам FIG.	Участь у міжнародних змаганнях починається з юніорського віку (13 років), але найталановитіші гімнастки можуть виступати за країну і раніше. Усі категорії відповідають стандартам FIG.
10	Система категорій спрямована на заохочення участі та поступовий розвиток юних спортсменок. Змагання мають більш мотивувальний характер, особливо на молодших рівнях.	Висока конкуренція навіть у молодших категоріях, що стимулює швидкий прогрес. Чітка орієнтація на підготовку до міжнародних змагань і входження до збірної України.

11	Децентралізована система. Більшість підготовки проходить у приватних клубах. Спорт орієнтований на комерціалізацію, з акцентом на долю у національних та міжнародних змаганнях. Тренери працюють як приватні спеціалісти, часто без прямого зв'язку з державними організаціями.	Сильна централізація. Художня гімнастика є однією з пріоритетних дисциплін у спортивній системі країни. Велика увага приділяється державним спортивним школам (ДЮСШ), олімпійським резервам та спеціалізованим спортивним клубам. Більшість тренерів працюють на державній основі.
12	Спортсмени та їхні родини самостійно фінансують тренування, екіпірування та поїздки. Сильна залежність від спонсорів, меценатів і грантів.	Державне фінансування є основним джерелом підтримки, хоча воно часто обмежене. Витрати на участь у змаганнях та тренуваннях частково покриваються батьками.
13	Художня гімнастика має високий статус як елітний вид спорту. Спорт асоціюється із національною гордістю, що стимулює розвиток.	Художня гімнастика має високий статус як елітний вид спорту. Спорт асоціюється з національною гордістю, що стимулює розвиток.
14	Часто більш лояльне суддівство, особливо на молодіжних або локальних змаганнях, щоб підтримувати зацікавленість у спорті. На комерційних турнірах можливий вплив спонсорів або організаторів.	Увага до технічних деталей, складності елементів та артистичності виступів гімнасток, часто з високими вимогами. Суддівство може бути суворим, з акцентом на класичну техніку та виконання, характерну для східноєвропейської школи.

	Рідше спостерігається явний вплив тренерів чи федерацій на оцінки.	Можливий вплив особистих зв'язків або репутації тренера на оцінки.
15	Більший акцент на заохочення та підтримку психологічного здоров'я, особливо у молодших категоріях. Психологічний тиск менший, адже художня гімнастика не є таким престижним заняттям, як в Україні.	Спортсменок готують до високої конкуренції з раннього віку, що може спричинити психологічний тиск. Успіх у спорті часто пов'язаний із перспективами кар'єрного розвитку, що стимулює додаткову мотивацію.
16	Завершення кар'єри може відбуватися пізніше, адже спортсменки часто поєднують спорт із навчанням у коледжах, використовуючи спортивні стипендії. Деякі гімнастки залишають спорт поступово, зберігаючи активність на аматорському рівні.	Кар'єра часто завершується в юному віці (18-20 років) через фізичне та психологічне навантаження. Більшість гімнасток стають тренерами, хореографами, фітнес інструкторами або залишають спорт після завершення активної кар'єри.

Висновки:

1. Аналіз художньої гімнастики в США та Україні свідчить проте, що юні спортсменки починають займатися художньою гімнастикою з раннього віку, мають різні підходи в навчально-тренувальному процесі, але художня гімнастика відповідає високому статусу елітного виду спорту в обох країнах. В Україні художня гімнастика передбачає ранній старт, виконання більш складних програм за розрядами та коротку тривалість кар'єри. В США система більш гнучка, дає змогу поступово розвиватися та часто дозволяє продовжувати кар'єру до старшого віку.

2. Встановлено, що оцінювання в Україні більш суворе, спрямоване на досягнення міжнародних стандартів, з високими вимогами до технічної та артистичної складності. В США оцінювання часто є більш гнучким і лояльним, особливо на молодіжних рівнях, із метою підтримки мотивації та популяризації художньої гімнастики.

Перспективами подальших досліджень. Пошук оптимальних засобів і методів у навчально-тренувальному процесі гімнасток-художниць. Популяризація художньої гімнастики в Україні.

Список використаних джерел

Reference

- Дука, М. С. (2021). *Початкова підготовка дітей в складнокоординаційних видах спорту з урахуванням об'єктивних передумов ранньої спеціалізації (на матеріалі художньої гімнастики)* (Дисертація доктора філософії, Київ). Вилучено з <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/31388>
- Красова, І., Семизорова, А., & Рябченко, О. (2024). Хореографія та художня гімнастика: сімбіоз мистецтва і спорту. *Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики*, 112–115. Вилучено з <http://repo.khdafk.com.ua/xmlui/handle/123456789/308>
- Рябченко, О. В. (2023). Сучасність і проблематика розвитку художньої гімнастики в Україні. *Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики*, 137–139.
- Семизорова, А. Я., Красова, І. В., & Рябченко, О. В. (2024). Досконалість виконання індивідуальних вправ сеньйорками в художній гімнастиці. *Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи*, 113–114.
- Художня гімнастика – Кодекс Правил 2025–2028. (2025). Вилучено з https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Pravyla_zmagan/2025/%20гiмн%20астика.pdf

Riabchenko, O. (2021). Use of choreographic elements in the training process of novice athletes for the successful development of rhythmic gymnastics programs. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 9(3), 88–94.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Відомості про авторів**Ольга Рябченко**

Харківська державна академія фізичної культури, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-2868-0637>

Алла Семизорова

Харківська державна академія фізичної культури, Україна

Отримано: 18.03.2025. Прийнято: 24.03.2025. Опубліковано: 28.03.2025.
